

Mirosław Dymon

Uniwersytet Rzeszowski, Polska

**AKORDEONISTYKA W ARTYSTYCZNEJ
EDUKACJI MUZYCZNEJ
W WYBRANYCH OŚRODKACH NA PODKARPACIU
W LATACH 1951–2010**

Artykuł jest próbą podsumowania i wypuklenia znaczenia profesjonalnego nauczania gry na akordeonie w wybranych ośrodkach na terenie Podkarpacia w latach 1951–2010. Kolejne opracowania dotyczyć będą wielu zasłużonych i równie albo wręcz wybitnych i znakomitych ośrodków kształcenia gry na akordeonie. Prezentowany tekst stanowi fragment większej całości, który ze względu na ogromną ilość materiałów i informacji został z założenia podzielony na kilka następujących, uzupełniających się opracowań w przyszłości. Podkarpacie jest wiodącym obszarem akordeonistyki w Polsce i intencją autora jest stworzenie monografii dotyczącej kształcenia akordeonistów w naszym regionie. Kolejne artykuły będą dotyczyć następujących ośrodków. Rozwój kształcenia na tym instrumencie wiąże się ściśle z rozwojem szkolnictwa artystycznego w Polsce, zapewnieniem wysoko kwalifikowanej kadry i ewolucji, jakiej w tym czasie podlegał sam instrument – od tzw. standardowego aż po instrument koncertowy klawiszowy i guzikowy z manuałem basów barytonowych. Przypomniane zostały sylwetki pierwszych profesjonalnych pedagogów, którzy ukończyli akademie muzyczne oraz ośrodki, w których rozpoczęli pracę, m.in. w Stalowej Woli, Mielcu, Dębicy, Łańcucie, Ropczycach, Kolbuszowej, Trzcianie, Trzebownisku, Głogowie Małopolskim. Przedstawieni zostali także wybrani, wyróżniający się wychowankowie, którzy prowadzą działalność koncertową solistyczną i tworzą rozmaite zespoły muzyczne. Dzięki ogromnej pracy i motywacji do ciągłego rozwoju wielu osób związanych z akordeonem na Podkarpaciu można stwierdzić, że ich praca wpisała się w kształtowanie wysokiego poziomu akordeonistyki w Polsce, a także za granicą. Wielu wychowanków pochodzących z tego regionu kształci studentów na akademiach muzycznych oraz wyższych szkołach, piastując liczne, prestiżowe funkcje na uczelniach i w szkolnictwie artystycznym.

Słowa kluczowe: akordeon, kształcenie, Podkarpacie, szkolnictwo artystyczne

Jednym z regionów Polski, który trudno pominąć w kontekście problematyki związanej z profesjonalnym kształceniem akordeonistów w naszym kraju, jest Podkarpacie. Rozwój akordeonistyki na Podkarpaciu zarówno w sferze dydaktyki instrumentalnej, jak i działalności artystycznej oraz naukowej związany był od samego początku, podobnie jak w całej Polsce, z rozwojem szkolnictwa artystycznego po II wojnie światowej. Jego historia wiąże się również z nazwiskami wielu osób, które działały na tym terenie i które poprzez swoją pracę pedagogiczną,

artystyczną i naukową odegrały w tym zakresie istotną rolę, i to nie tylko w skali regionu, ale niejednokrotnie całego kraju.

Jednym ze znaczących ośrodków położonych niedaleko Rzeszowa, a zarazem istotnych w procesie rozwoju akordeonistyki na Podkarpaciu, jest ten w Stalowej Woli i rozwijająca się tutaj od wielu lat sekcja akordeonu działająca przy Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia. W procesie rozwoju dydaktyki akordeonowej w tej placówce na przestrzeni lat 1951–2010 uczestniczyło szereg pracujących tutaj osób¹.

Pierwszym nauczycielem zatrudnionym w stalowowolskim szkolnictwie muzycznym był Edward Markocki. Pracował on w Społecznym Ognisku Muzycznym od 1 września 1951 roku. W okresie od 1 stycznia 1954 roku do 31 sierpnia 1966 roku był zatrudniony w Państwowym Ognisku Muzycznym w Stalowej Woli. Po przekształceniu Państwowego Ogniska Muzycznego w Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia pracował w niej od 1 stycznia 1969 roku do 31 sierpnia 1972 roku. Wykształcił około 20 akordeonistów. Zorganizował dziesiątki koncertów prowadzonego przez siebie zespołu akordeonowego, zarówno w Stalowej Woli, jak i poza nią.

Kolejną znaczącą postacią w stalowowolskim szkolnictwie muzycznym był Stanisław Bieniek. Ukończył on Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia w Rzeszowie w klasie doc. Włodzimierza Lecha Puchnowskiego. Był zatrudniony w Państwowym Ognisku Muzycznym w Stalowej Woli od 1 września 1954 roku do 31 sierpnia 1966 roku. W Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Stalowej Woli pracował od 1 września 1966 roku do 31 sierpnia 1987 roku. Pracował również w Społecznym Ognisku Muzycznym od 1 września 1975 roku do 31 grudnia 1976 roku. Od 1 września 1966 roku do 31 sierpnia 1987 roku pełnił funkcję kierownika sekcji w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Stalowej Woli. 1 sierpnia 1980 roku przeszedł na emeryturę. Wykształcił około 30 absolwentów PSM I stopnia. Był członkiem kapeli Zespołu Pieśni i Tańca „Lasowiaczy”. Cieszył się także ogromnym autorytetem w Stowarzyszeniu Akordeonistów Polskich, gdzie pełnił funkcję przewodniczącego Sądu Koleżeńskiego oraz przewodniczącego Rzeszowskiego Oddziału SAP-u z siedzibą w Stalowej Woli. Był również członkiem komisji oceniających uczestników przesłuchań regionalnych, wojewódzkich i ogólnopolskich. Jego uczniowie wielokrotnie reprezentowali Szkołę na przesłuchaniach i konkursach. Jeden z nich – Artur Ostrowski – zakwalifikował się do II Ogólnopolskiego Konkursu Akordeonowego w Białymstoku (1970).

Bieniek był wielokrotnie nagradzany za swą wzorową pracę, m.in.:

– Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski,

¹ Fragment artykułu dotyczący nauczania gry na akordeonie w stalowowolskim szkolnictwie muzycznym został opracowany w większości na podstawie materiałów dostarczonych przez sekcję akordeonu w PSM I i II stopnia w Stalowej Woli.

- Złotym Krzyżem Zasługi,
- Zasłużony dla województwa rzeszowskiego (1971),
- Zasłużony Działacz Kultury (1977),
- Zasłużony Działacz ZZPK i S (1978),
- nagrodami dyrektora Szkoły.

Kolejną postacią godną uwagi jest Helena Pisarczyk-Wawrzusiak. Ukończyła ona Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia w Przemyślu oraz Studium Pedagogiczne w Warszawie. W Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Stalowej Woli została zatrudniona 1 września 1967 roku i pracowała do 2010 roku. W tym czasie wykształciła około 95 uczniów PSM I stopnia. Jest również zatrudniona w Społecznym Ognisku Muzycznym w Stalowej Woli. Była organizatorką i współorganizatorką wielu festiwali, koncertów i konkursów (regionalnych i ogólnopolskich). Jej uczniowie brali udział w przesłuchaniach i konkursach regionalnych i ogólnopolskich, a 12 z nich zdobyło wyróżnienia i nagrody. Była nauczycielem mianowanym.

Poruszając temat rozwoju szkolnictwa muzycznego w Stalowej Woli, warto też przywołać postaci Mirosławy Skoczył-Szajowskiej oraz Aldony Wałachowskiej. Skoczył-Szajowska ukończyła Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia w Rzeszowie oraz polonistykę w Uniwersytecie Rzeszowskim. Od 1 sierpnia 1980 roku do 31 sierpnia 1994 roku pracowała w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia. Wykształciła 15 absolwentów. Dała się poznać jako bardzo dobry pedagog. Miała bardzo dobry kontakt z uczniami. Wałachowska natomiast ukończyła Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia w Stalowej Woli w klasie mgr. Władysława Czuba. Podczas swej pracy w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia wykształciła 7 absolwentów.

Kolejną osobą, która miała swój udział w rozwoju sekcji akordeonu w tej placówce, jest wspomniany Władysław Czub. W 1979 roku ukończył on Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia w Przemyślu i Państwową Wyższą Szkołę Muzyczną w Krakowie w klasie doc. Krzysztofa Milczanowskiego. W 1986 roku uzyskał II stopień specjalizacji w zakresie nauki gry na akordeonie w szkole muzycznej I i II stopnia. Od 2004 roku jest nauczycielem dyplomowanym. Od 1971 do 2010 roku był zatrudniony w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia na stanowisku nauczyciela klasy akordeonu i zespołów kameralnych.

Prowadzony przez Czuba kwintet akordeonowy był przez wiele lat wizytówką Szkoły. Dał dziesiątki koncertów w Szkole, na terenie miasta i poza nim. Czub przez wiele lat prowadził orkiestrę akordeonową, która uświetniała liczne imprezy, w tym plenerowe. Jego uczniowie odnosili sukcesy na przesłuchaniach regionalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych – jako soliści i członkowie zespołów kameralnych. Wykształcił ponad 50 uczniów PSM I stopnia oraz 16 uczniów PSM II stopnia. Od 1 września 1984 roku do 30 czerwca 2009 roku pracował w Społecznym Ognisku Muzycznym w Stalowej Woli, prowadząc klasę akordeonu i instrumentów elektronicznych. W latach 1982–1992 był kierowni-

kiem sekcji akordeonu w PSM I i II stopnia w Stalowej Woli. W latach 80. był też konsultantem akordeonu w OZMP w Rzeszowie i Wizytatorem Społecznych Ognisk Muzycznych w Tarnobrzegu.

Odnaczony:

- odznaką Zasłużony działacz Kultury (1986),
- Złotym Krzyżem Zasługi (1990).

Nagrodzony:

- Nagrodą Indywidualną II stopnia – CEA,
- nagrodą dyrektora.

Ważną rolę odegrał też Janusz Kutyla. Ukończył on PSM II stopnia w Stalowej Woli oraz Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie ad. Janusza Patera. Od 1 września 1983 roku do 31 sierpnia 1989 roku był zatrudniony w PSM I i II stopnia w Stalowej Woli. 1 września 1989 roku został dyrektorem Społecznej Szkoły Muzycznej w Nisku. 1 września 2002 roku wrócił do PSM I i II stopnia w Stalowej Woli i pracował tu do 2024 roku. Jest również kierownikiem muzycznym Zespołu Pieśni i Tańca „Raclawice”. Jego uczniowie reprezentowali Szkołę na przesłuchaniach, konkursach i festiwalach zarówno jako soliści, jak i członkowie zespołów kameralnych. Wykształcił kilkunastu absolwentów PSM I stopnia.

Na uwagę zasługują także takie osoby, jak: Krzysztof Garbacz, Piotr Szafraniec oraz Jan Spilarewicz. Garbacz ukończył PSM II stopnia w Stalowej Woli oraz Akademię Muzyczną w klasie prof. dr. hab. Pawła Palucha i Studium Pedagogiczne przy Akademii Muzycznej w Krakowie. W PSM I i II stopnia jest zatrudniony od 1 września 1990 roku do dziś. Pracuje też w PSM I stopnia w Tarnobrzegu. Osiąga bardzo dobre wyniki w pracy z zespołami kameralnymi, zdobywając wysokie miejsca na konkursach ogólnopolskich i międzynarodowych. W 2009 roku jego uczeń otrzymał wyróżnienie w XIII Gorlickich Konfrontacjach Akordeonowych. Prowadzony przez niego kwintet jest wizytówką Szkoły. Z kierowanymi przez siebie zespołami odbył dziesiątki koncertów na terenie miasta. W latach 1990–2010 wykształcił 18 absolwentów PSM I i II stopnia. Szafraniec ukończył natomiast PSM II stopnia w Stalowej Woli w klasie Czuba oraz wychowanie muzyczne w UMCS w Lublinie. W PSM I stopnia był zatrudniony od 1 września 1989 do 2010 roku. Jego uczniowie odnosili sukcesy na przesłuchaniach regionalnych, konkursach i festiwalach ogólnopolskich w charakterze solistów oraz jako członkowie zespołu kameralnego. Wykształcił około 20 absolwentów szkoły I stopnia. Spilarewicz ukończył PSM II stopnia w Rzeszowie u mgr. K. Bobera. W PSM I i II stopnia w Stalowej Woli był zatrudniony w okresie od 21 sierpnia 1978 roku do 7 czerwca 1980 roku. Był też pracownikiem PSM I stopnia w Tarnobrzegu.

Inną osobą, która odegrała znaczącą rolę w rozwoju sekcji akordeonu w PSM I i II stopnia w Stalowej Woli, jest Andrzej Pyrz. Ukończył on PSM II stopnia w Kielcach w klasie mgr. Mariana Kochańskiego i Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie doc. Krzysztofa Milczanowskiego. Ukończył także studia pody-

plomowe na Uniwersytecie Rzeszowskim – zarządzanie oświatą. W PSM I i II stopnia był zatrudniony od 1 września 1975 do 2010 roku. Wcześniej pracował w Społecznym Ognisku Muzycznym w Jędrzejowie. Od 1 września 1975 roku do 30 czerwca 1976 roku był pracownikiem nowo powstałej Szkoły Muzycznej I stopnia w Leżajsku. W latach 1989–1992 był też zatrudniony w Studium Nauczycielskim w Nisku. W 1984 roku pracował w Społecznym Ognisku Muzycznym w Stalowej Woli. Przyczynił się do powstania filii Ogniska w pobliskiej Pysznicy, które usamodzielniało się w 1995 roku i obecnie działa jako Ognisko Muzyczne przy Domu Kultury w Pysznicy. W latach 1992–1995 pełnił funkcję kierownika sekcji akordeonu w PSM I i II stopnia w Stalowej Woli. Jego uczniowie odnieśli znaczące sukcesy na przesłuchaniach, konkursach i festiwalach regionalnych, ogólnopolskich, międzynarodowych. Najlepsza z nich to Magdalena Igras. Po serii sukcesów spotkała ją wyróżnienie, jakim było Stypendium Premiera (Włodzimierza Cimoszewicza). Pyrz w znacznym stopniu przyczynił się do włączenia akordeonu w poczet instrumentów konkursowych Ogólnopolskiego Konkursu im. Janiny Garści. Dla laureatów tego konkursu – Magdaleny Igras, Łukasza Kołodziejewskiego, Huberta Giziewskiego oraz Eneasza Kubita – sukces stalowowski stał się początkiem kariery artystycznej i zawodowej. Jako pomysłodawca Pyrz zorganizował i przeprowadził (z koleżankami i kolegami z sekcji) cztery edycje Ogólnopolskiego Festiwalu Akordeonowych Zespołów Kameralnych, które odbyły się pod patronatem ministra kultury. Wykształcił ponad 60 absolwentów PSM I stopnia oraz 6 absolwentów PSM II stopnia.

Ilustracja 1. Andrzej Pyrz oraz Warszawski Kwintet Akordeonowy w składzie: Maciej Kanfer, Mirosław Mozol, Magdalena Igras, Jarosław Kutera i Tomasz Holizna podczas jednej z edycji Ogólnopolskiego Festiwalu Akordeonowych Zespołów Kameralnych, fot. z zbiorów Mirosława Dymona

Zasiadał w jury:
– Ogólnopolskiego Konkursu im. J. Garści w Stalowej Woli,

- Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Akordeonowej w Przemyślu.
- Ogólnopolskiego Konkursu Interpretacji Muzycznej w Krasicy.

Za swoją pracę był wielokrotnie wyróżniany nagrodą dyrektora Szkoły. W 2005 roku Został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Otrzymał też Dyplom Ministra Kultury za pełną oddania pracę pedagogiczną (2006).

Ogólnie przez wszystkie lata dotychczasowej działalności (1975–2010) sekcji akordeonu w PSM w Stalowej Woli nauczyciele tutaj zatrudnieni wykształcili ponad 300 absolwentów PSM I stopnia oraz ponad 30 absolwentów PSM II stopnia, wnosząc znaczący wkład w proces profesjonalnego kształcenia akordeonistów na terenie Podkarpacia.

Od wielu lat coraz większą aktywność wykazuje klasa akordeonu w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Tarnobrzegu. Pierwszym nauczycielem zatrudnionym w niej był Jan Spilarewicz (1934–2005). Ukończył on Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia w Rzeszowie. W tarnobrzesckiej PSM pracował w latach 1974–1987. Był również nauczycielem w Społecznym Ognisku Muzycznym w Tarnobrzegu. Działał aktywnie jako propagator muzyki akordeonowej w środowisku, organizując liczne koncerty i audycje muzyczne w Tarnobrzegu i okolicach. W latach 1997–2007 w PSM I stopnia w Tarnobrzegu zatrudniony był Witold Robuta. Ukończył on PSM II stopnia w Stalowej Woli. Posiada wykształcenie wyższe magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym. Najzdolniejsi jego wychowankowie to: Dawid Zieliński i Paweł Sławiński – laureaci przesłuchań i konkursów regionalnych, późniejsi uczniowie ZSM nr 1 w Rzeszowie. Ponadto w PSM I stopnia w Tarnobrzegu zatrudnieni byli w latach 2020–2022 wspomniani już Bober i Garbacz.

Od 55 lat (od 1970 roku) działa również klasa akordeonu w PSM w Mielcu. Zatrudnionych było tutaj od 1970 roku czterech nauczycieli: Zdzisław Szymczyk – absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie akordeonu ad. P. Palucha, obecny kierownik Sekcji Instrumentów Klawiszowych w PSM w Mielcu, a także Franciszek Wyzga, Ryszard Kusek i Bogdan Warias. Pełną listę nauczycieli akordeonu zatrudnionych w latach 1971–2010 w PSM w Mielcu przedstawiono w tabeli 1 zamieszczonej w Aneksie.

W 1990 roku w Mielcu została powołana do życia również PSM II stopnia, w której od początku jej istnienia działa klasa akordeonu. Zajęcia prowadzi tutaj Szymczyk i Warias – absolwent klasy akordeonu as. Piotra Dziubka na Akademii Muzycznej we Wrocławiu (pedagogika instrumentalna – studia magisterskie).

W latach 1970–2010 mieleccy nauczyciele akordeonu zatrudnieni w szkołach muzycznych obydwu stopni wykształcili w sumie ponad 260 absolwentów PSM I stopnia oraz 1 absolwenta² PSM II stopnia. Wśród ich wychowanków byli laure-

² Osób kształcących się w PSM II stopnia było w sumie trzy, z tym że dwie zdały do Akademii Muzycznej w Łodzi bez uzyskania dyplomu średniej szkoły muzycznej.

aci konkursów i festiwali o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym oraz późniejsi studenci Wydziałów Instrumentalnych Akademii Muzycznych (m.in. Szymczyk, Warias, Iwona i Michał Rzeszutowie).

Niektórzy z wymienionych nauczycieli akordeonu zatrudnieni byli w tym samym charakterze w działającym przez wiele lat w Mielcu od roku 1956 Społecznym Ognisku Muzycznym, gdzie również od samego początku działalności tej placówki było prowadzone nauczanie gry na tym instrumencie.

50 lat temu powstała PSM I stopnia w Dębicy. Od początku jej istnienia działała w niej także klasa akordeonu. Pierwszym nauczycielem akordeonu był tutaj Emil Koziół. Obecnie uczą gry na tym instrumencie: Danuta Dawidowska, Ewa Markiewicz i Wiesław Kusion (absolwent klasy akordeonu ad. J. Patera na Akademii Muzycznej w Krakowie), zatrudniony również w istniejącej tutaj od lat 90. PSM II stopnia. Od 2017 roku klasę akordeonu w PSM w Dębicy opuściło około 100 absolwentów, w tym kilku ukończyło PSM II stopnia.

Od roku 1968 działała także klasa akordeonu w powstałej wówczas PSM I stopnia w Łąncucie. Jednym z pierwszych, a zarazem najdłużej pracujących nauczycieli akordeonu w tej placówce był wieloletni jej dyrektor, Fryderyk Staszowski. Obecnie w klasie akordeonu uczą Jerzy Ziajor i Bogdan Bukała. Pełne listy nauczycieli klasy akordeonu zatrudnionych w łańcuckiej PSM I stopnia w latach 1953–2010, a także w powstałym tutaj wcześniej Ognisku Muzycznym przedstawiono w tabelach 2 i 3 zamieszczonych w Aneksie.

Do dziś nauczyciele akordeonu zatrudnieni w PSM I stopnia w Łąncucie wykształcili ponad 200 uczniów, z których wielu kontynuowało naukę na poziomie szkoły średniej w ZSM nr 1 w Rzeszowie, a kilka osób z tego grona studiowało później na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej w Krakowie. Wychowankowie brali wielokrotnie udział w przesłuchaniach i konkursach (najczęściej o zasięgu regionalnym), niejednokrotnie uzyskując nagrody i wyróżnienia.

Jednymi z najmłodszych klas akordeonu działających w państwowych szkołach muzycznych I stopnia w województwie podkarpackim, w ośrodkach położonych blisko Rzeszowa, są te w Ropczycach i Kolbuszowej. Klasa akordeonu w PSM I stopnia w Ropczycach istnieje od momentu powstania placówki, czyli od roku 1996. Pierwszym nauczycielem akordeonu był w niej Karol Kramarz. Obecnie naukę gry na tym instrumencie prowadzi tutaj Dariusz Kot – absolwent PLM w Rzeszowie (uczeń M. Dymona) i Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie akordeonu Marcina Wyrostka (zob. tabela 4 w Aneksie).

W ciągu 14 lat działalności klasy akordeonu w PSM w Ropczycach nauczyciele w niej zatrudnieni wykształcili na poziomie szkoły muzycznej I stopnia 116 uczniów, spośród których 6 osób zdało później na instrument główny do szkoły średniej (z tego grona 2 osoby podjęły studia instrumentalne w akademiach muzycznych). Oprócz nauczania indywidualnego prowadzili oni też zespoły kameralne (zespoły akordeonowe w składach jednorodnych oraz mieszanych). W ostat-

nim okresie uczniowie tutejszej klasy akordeonu biorą coraz częściej udział w przesłuchaniach regionalnych, niejednokrotnie zdobywając wyróżnienia.

W drugim z wymienionych ośrodków – Kolbuszowej – zanim powstała Państwowa Szkoła Muzyczna, działało w latach 1959–1998 Społeczne Ognisko Muzyczne, gdzie prowadzone było też od samego początku nauczanie gry na akordeonie głównie przez absolwentów innych specjalności, takich jak m.in.: Adolf Stawarz, Andrzej Kukła, Władysław Bajor, Wiesław Magoń, Aleksander Pasieka, Emil Elias, Stanisław Frankiewicz i Ryszard Bajor. Wszystkie wymienione osoby nie posiadały wykształcenia kierunkowego uprawniającego do nauczania gry na akordeonie.

PSM I stopnia w Kolbuszowej działa od roku 1998, a istniejąca w niej klasa akordeonu od 2001 roku. Naukę gry na akordeonie prowadzi tutaj: Tomasz Blicharz – absolwent studiów I stopnia (licencjackich) w Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie akordeonu dr. hab. Piotra Chołółowicza (wcześniej ukończył PSM II stopnia przy ZSM nr 1 w Rzeszowie w klasie P. Palucha, a także WSP w Kielcach na kierunku wychowanie muzyczne – studia magisterskie). Do dziś wykształcił 15 absolwentów, w tym 2 laureatów przesłuchań regionalnych (Z. Dziuba i K. Marek).

Działalność klas akordeonu w województwie podkarpackim związana jest także, choć w stosunkowo niewielkim stopniu, z funkcjonowaniem niepaństwowych szkół muzycznych. Jedną z najdłużej działających tego typu placówek jest położona blisko Rzeszowa, założona przez Józefa Barlika (1950–2009) w 1993 roku Niepubliczna Szkoła Muzyczna w Trzcianie (z powstałą później filią w Sędziszowie Małopolskim). Gry na akordeonie uczył tutaj do 2015 roku Paweł Gnacek (od 2006 roku). Wcześniej klasę akordeonu prowadzili w tej szkole: Henryk Wrzos (najdłużej – w latach 1993–1998) i Kazimierz Bober (w roku szkolnym 2008/2009). Do 2010 roku szkołę ukończyło kilkudziesięciu akordeonistów, spośród których kilka osób kontynuowało naukę gry na tym instrumencie w średnich szkołach muzycznych na terenie Rzeszowa.

Rok później powstała Prywatna Szkoła Muzyczna w Trzebownisku. Jej założycielem, pełniącym przez szereg lat funkcję dyrektora tej placówki, był wieloletni nauczyciel rzeszowskich szkół muzycznych I i II stopnia – Jan Barszczowski, który prowadził istniejącą tutaj przez kilkanaście lat klasę akordeonu. Wykształcił w zakresie gry na akordeonie na poziomie szkoły muzycznej I stopnia ponad 20 uczniów. Niektórzy z jego absolwentów kształcili się później również w PSM II stopnia (ZSM nr 1) w Rzeszowie.

Jedną z najmłodszych w województwie placówek muzycznych o statusie szkoły niepaństwowej, gdzie prowadzone jest też od niedawna nauczanie na akordeonie, jest Szkoła Muzyczna I stopnia w Głogowie Małopolskim. Klasę akordeonu prowadzi tutaj od 2009 roku Jerzy Kołodziej.

Dużą rolę w popularyzacji muzyki akordeonowej i samego instrumentu poprzez wysoki poziom prezentowanej sztuki wykonawczej odegrały działające w ostatnich trzech dekadach zespoły akordeonowe złożone z profesjonalnych mu-

zyków – absolwentów wyższych uczelni, głównie wydziałów instrumentalnych akademii muzycznych.

Pierwszym z takich zespołów był założony w Rzeszowie i działający w latach 1983–1987 kwintet akordeonowy „Sonores V”. Powstał on z inicjatywy Krzysztofa Milczanowskiego oraz czwórki jego wychowanków, absolwentów prowadzonej przez niego klasy akordeonu na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej w Krakowie. Zespół występował w następującym składzie:

Jerzy Kołodziej – akordeon I,
Bogdan Sękowski – akordeon II,
Leszek Teper – akordeon III,
Krzysztof Milczanowski – akordeon IV,
Miroslaw Dymon – akordeon basowy.

Ilustracja 2. Kwintet akordeonowy „Sonores V”, fot. ze zbiorów Miroslawa Dymona

W okresie swojej 4-letniej działalności kwintet wykonał około 100 koncertów, głównie na terenie obecnych województw podkarpackiego i lubelskiego, występując w wielu placówkach kulturalnych i oświatowych. Dość szeroki repertuar zespołu obejmował w dużej mierze wiele opracowań utworów z różnych epok (były to najczęściej transkrypcje dokonane przez samych członków kwintetu) oraz oryginalne kompozycje akordeonowe, w tym także dedykowane temu zespołowi, powstałe m.in. we współpracy z T. Hejdą. Zespół dokonał również nagrań dla rozgłośni Polskiego Radia w Rzeszowie.

Można dodać, że występy kwintetu miały bardzo często określoną tematykę. Oto tytuły niektórych koncertów zespołu:

- „Współczesna muzyka akordeonowa”,
- „Prezentacja walorów brzmieniowych akordeonu koncertowego”,
- „Muzyka baroku – J.S. Bach, J.F. Haendel, A. Vivaldi”,
- „Przeboje XVIII i XIX – W.A. Mozart, G. Rossini, C.M. Weber”,
- „Impresjonizm w muzyce – C. Debussy”,
- „Radziecka muzyka akordeonowa – M. Rizol, A. Chaczaturian”,
- „Muzyka rozrywkowa w opracowaniach akordeonowych – K. Namysłowski, J. Gade, J. Hammel, S. Joplin”,
- „Sylwetki kompozytorów polskich – B.K. Przybylski, A. Krzanowski”.

Kolejnym zespołem akordeonowym powstałym w Rzeszowie, założonym przez profesjonalnych muzyków, był duet, który tworzyli Jerzy Kołodziej i Paweł Paluch. Zespół działał w latach 1990–1996, dając w tym czasie kilkadziesiąt koncertów, głównie na terenie południowo-wschodniej Polski, jak również w ważniejszych ośrodkach na terenie kraju (m.in. Krakowie, Katowicach, Lublinie, Łodzi, Wrocławiu i Warszawie). Wykonywany repertuar, zawierający w znacznej części własne opracowania muzyki lekkiej, duet utrwalił w formie nagrań fonograficznych na kasecie magnetofonowej *Musette's* (Kraków 1991) oraz płycie CD *Accordion Favourites* (Gdańsk 1996).

Ilustracja 3. Duet akordeonowy: Jerzy Kołodziej i Paweł Paluch (fragment okładki kasetki magnetofonowej wydanej w 1991 r.), fot. ze zbiorów Mirosława Dymona

Od 20 lat działa w Rzeszowie kolejny zespół o homogenicznym składzie – Podkarpacki Kwintet Akordeonowy (PKA) „AMBITUS V”. Powstał on w 2005 roku z inicjatywy pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego: prof. UR Pawła Palucha i dr. Mirosława Dymona, którzy pełnią też rolę kierownictwa artystycznego zespołu. W skład PKA „AMBITUS V” wchodzi ich byli uczniowie z ZSM nr 1 w Rzeszowie, obecnie absolwenci wyższych uczelni. Są to: Michał Stefanik i Mariusz Siušta (absolwenci kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej Instytutu Muzyki UR) oraz Tomasz Blicharz (absolwent tego samego kierunku studiów w WSP w Kielcach oraz studiów licencjackich na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej w Katowicach). Skład zespołu jest następujący:

Paweł Paluch – akordeon I,
Tomasz Blicharz – akordeon II,
Michał Stefanik – akordeon III,
Mariusz Siušta – akordeon IV,
Mirosław Dymon – akordeon basowy.

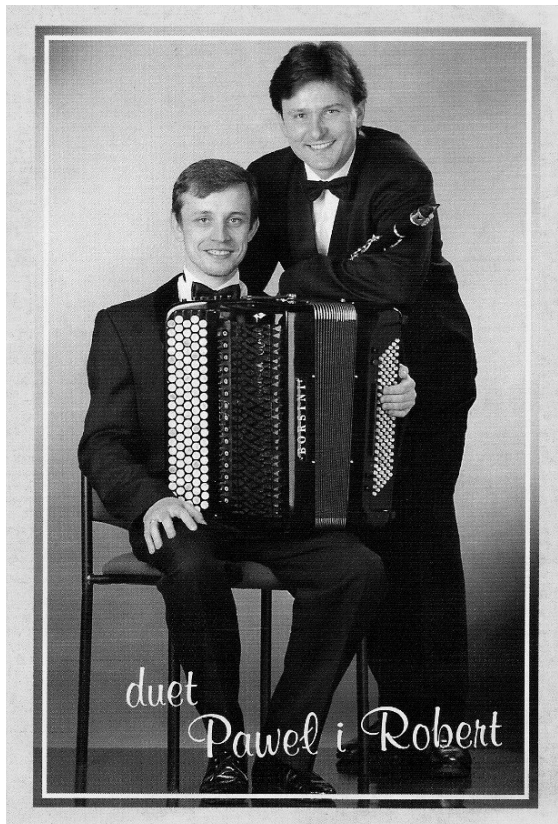
Repertuar zespołu jest rozległy i zróżnicowany pod względem stylistycznym. Zawiera zarówno współczesne oryginalne kompozycje, pisane na kwintet akordeonowy, jak i transkrypcje utworów z różnych epok dokonane m.in. przez prof. W. Lecha Puchnowskiego, a także przez samych członków zespołu – Palucha i Dymona. Kwintet prowadzi działalność koncertową na terenie południowo-wschodniej Polski, nagrywał dla TVP3 oraz Radia Rzeszów. Koncertował również w Niemczech w Bielefeld i w Hochschule für Musik w Saarbrücken w Kraju Saary (2007, 2008). W 2009 roku wydał płytę CD z wykonywanym przez siebie repertuarem.

PODKARPACKI KWINTET AKORDEONOWY
AMBITUS V

Ilustracja 4. Fragment okładki płyty CD Podkarpackiego Kwintetu Akordeonowego „Ambitus V”, fot. ze zbiorów Mirosława Dymona

Od 1993 roku działa w Rzeszowie jeszcze jeden zespół instrumentalny, w którym istotną rolę odgrywa akordeon i który także założony został przez profesjonalnych muzyków. Jest to duet akordeonowo-klarnetowy „Paweł i Robert”, który tworzą: Paweł Paluch (akordeon), prof. dr hab. Akademii Muzycznej w Krakowie i Uniwersytetu Rzeszowskiego, i Robert Mosior (klarnet) – absolwent Wydziału Instrumentalnego AMFC w Warszawie, obecnie muzyk Filharmonii Rzeszowskiej oraz nauczyciel w ZSM nr 1 w Rzeszowie. Obok oryginalnych kompozycji przeznaczonych na ten skład instrumentalny w repertuarze zespołu dominują głównie dokonane wspólnie przez jego członków ich własne opracowania utworów muzyki poważnej, ułożone często w formie wiązanek znanych tematów utworów, pochodzących z literatury solowej różnych instrumentów, a także z muzyki kameralnej i symfonicznej. Zespół do dziś wykonał kilkadziesiąt koncertów na terenie południowo-wschodniej Polski (m.in. w Filharmonii Rzeszowskiej) oraz w Niemczech. Dokonywał też nagrań dla Rozgłośni Polskiego Radia oraz Telewizji Regionalnej w Rzeszowie.

Ilustracja 5. Duet „Paweł i Robert”, fot. ze zbiorów Mirosława Dymona

Warto w tym miejscu wspomnieć również o najmłodszym pod względem wieku ich członków, działającym w stolicy Podkarpacia zespole instrumentalnym z udziałem akordeonu – założonym w 2004 roku „Rzeszów Klezmer Band” (RKB). Jego skład tworzą absolwenci rzeszowskich szkół muzycznych (ZSM nr 1 i ZSM nr 2): Jacek Anyszek – klarnet, Mateusz Chmiel – klarnet, Marcin Mucha – akordeon, Wojciech Jajuga – kontrabas i Kamil Siciak – instrumenty perkusyjne. Współtworzący tutaj ogólny koloryt brzmienia grupy instrumentalnej 120-basowy akordeon standardowy z klawiaturą fortepianową nie należy pod tym względem do instrumentów dominujących, wpisując się wykorzystywaniem dość tradycyjnych środków fakturalno-brzmieniowych. Niemniej zespół jako taki zdobył sobie już niemałą popularność w środowisku rzeszowskim. Posiada na swoim koncie ponad 200 koncertów wykonanych w kraju i za granicą, udział w wielu konkursach i festiwalach, a także nagrania dokonane dla Polskiego Radia Rzeszów i Telewizji Polskiej TP3. Do największych jego osiągnięć zaliczyć można m.in. udział w Festiwalu „Klezfiesta” w Buenos Aires. Repertuar zespołu to tradycyjne melodie klezmerskie aranżowane w taki sposób, by zawrzeć w nich elementy tradycji i nowoczesności. W swoim dorobku fonograficznym RKB posiada wydane w Rzeszowie dwie płyty: *Siedem* (2005) i *Kameleon* (2009).

Ilustracja 5. „Rzeszów Klezmer Band”, fot. ze zbiorów Mirosława Dymona

Oprócz zespołów akordeonowych pochodzących z Podkarpacia, głównie z Rzeszowa, do spopularyzowania muzyki akordeonowej w regionie przyczynili się też m.in. wybitni soliści oraz zespoły z kraju i zagranicy. W samym tylko Rzeszowie występowali m.in. Aleksandr Dmitriev wraz synem Witalijem (Rosja), Jean-Marc Marroni (Francja), Vladimir Cuhran (Słowacja), duet: Elsbeth Moser i wiolonczelista Christoph Marks (Niemcy) oraz kilkakrotnie Warszawski Kwintet Akordeonowy pod kierownictwem artystycznym prof. W. Lecha Puchnowskiego.

Ilustracja 6. Warszawski Kwintet Akordeonowy pod kierownictwem prof. W. Lecha Puchnowskiego podczas występu w ZSM nr 1 w Rzeszowie, fot. ze zbiorów Mirosława Dymona

Podsumowując temat związany z profesjonalnym kształceniem akordeonistów na Podkarpaciu, można stwierdzić chociażby już na podstawie opisów działalności przedstawionych w tym kontekście wybranych ośrodków, że dydaktyka akordeonowa na tym terenie była niezwykle owocna, i to w wielu wymiarach. Szczególnie uwidacznia się w tym aspekcie kluczowe znaczenie ośrodka rzeszowskiego. W Rzeszowie, co jeszcze raz należy podkreślić, jako pierwsze w południowo-wschodniej części kraju powstało szkolnictwo muzyczne obydwu stopni oraz funkcjonujące w nich klasy akordeonu. Dla rozwoju dydaktyki akordeonowej na terenie Podkarpacia jednym z najistotniejszych jest fakt, że ośrodek rzeszowski przyczynił się w największym stopniu do rozwoju wykwalifikowanej kadry nauczycieli akordeonu pracujących w tym regionie. To właśnie absolwenci rzeszowskiej PSM II stopnia (i powstałych później również PLM i OSM II stopnia) od kilkudziesięciu lat stanowią znaczącą pod względem ilościowym i merytorycznym grupę nauczycieli uczących gry na akordeonie w szkołach muzycznych w całym obecnym województwie. Zdobyte przez nich średnie wykształcenie muzyczne, dające uprawnienia zawodowe i stanowiące podstawę dalszego profesjonalnego rozwoju, umożliwiło wielu spośród nich podwyższanie kwalifikacji instrumentalnych i pedagogicznych w szkolnictwie wyższym. Miało to w konsekwencji niewątpliwie wpływ na jakość pracy dydaktycznej w klasach akordeonu w wielu ośrodkach regionu, o czym świadczą chociażby długie listy wychowanków, a także laureatów konkursów. Niektórzy z nich uczestniczą też od lat w pomnażaniu dorobku artystyczno-naukowego akordeonistyki polskiej jako pracownicy wyższych uczelni. Ogólnie można zatem stwierdzić, że Podkarpacie wpisało się znacząco w proces profesjonalnego kształcenia akordeonistów w naszym kraju.

Bibliografia

Materiały archiwalne szkół muzycznych i uczelni wyższych

Akta personalne PSM I stopnia (ZSM nr 2) w Rzeszowie.
 Akta personalne ZSM nr 1 w Rzeszowie.
 Akta personalne Akademii Muzycznej w Krakowie.
 Akta personalne Uniwersytetu Rzeszowskiego.
 Materiały sekcji akordeonu PSM I i II stopnia w Stalowej Woli.

Wywiady przeprowadzone z absolwentami oraz nauczycielami klas akordeonu województwa podkarpackiego

Jan Barszczowski
 Kazimierz Bober
 Mieczysław Fryc
 nauczyciele klas akordeonu w Dębicy, Kolbuszowej, Łańcucie, Mielcu, Ropczycach i Tarnobrzegu

Opracowania

Bober K., *Nauczanie gry na akordeonie w szkołach i ogniskach muzycznych na terenie województwa rzeszowskiego*, PWSM w Krakowie, Rzeszów 1979 – praca dyplomowa napisana pod kierunkiem K. Milczanowskiego.
 Dynia J., *Takim Go widziałem*, „Kamerton. Pismo muzyczno-literackie” 2009.
Jubileusz Zespołu Szkół Muzycznych nr 1 im. Karola Szymanowskiego w Rzeszowie. 50 lat państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia, Rzeszów 2003.
1944–1994 Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie, Rzeszów 1994.

ACCORDION TEACHING IN ARTISTIC MUSIC EDUCATION IN SELECTED CENTERS IN PODKARPACIE, 1951–2010

Abstract

This article is an attempt to summarize and highlight the importance of professional accordion teaching in selected centers in the Podkarpacie region in the years 1951–2010. Subsequent studies will focus on many distinguished and equally, or even outstanding and excellent accordion teaching centers. The presented text is a fragment of a larger whole, which, due to the enormous amount of material and information, has been divided into several complementary studies in the future. Podkarpacie is the leading area of accordion playing in Poland, and the author's intention is to create a monograph on the education of accordionists in our region. Subsequent articles will concern other centers. The development of education on this instrument is closely linked to the development of arts education in Poland, the provision of highly qualified staff, and the evolution of the instrument itself at that time – from the so-called standard instrument to the concert keyboard and button instrument with a baritone bass manual. The profiles of the first professional teachers who graduated from music academies and the centers where they began their work, including Stalowa Wola, Mielec, Dębica, Łańcut, Ropczyce, Kolbuszowa, Trzciana, Trzebowno, and Głogów Małopolski, were recalled. Selected outstanding

graduates who perform as soloists and form various music ensembles were also introduced. Thanks to the hard work and motivation for continuous development of many people associated with the accordion in Podkarpacie, it can be said that their work has contributed to the high level of accordion playing in Poland and abroad. Many graduates from this region teach students at music academies and colleges and hold numerous prestigious positions at universities and in arts education.

Keywords: accordion, education, Podkarpacie, arts education

ANEKS

Tabela 1. Nauczyciele akordeonu w PSM I stopnia w Mielcu w latach 1970–2010

Lp.	Imię i nazwisko nauczyciela	Wykształcenie muzyczne (ukończona szkoła lub posiadane kwalifikacje do nauczania gry na instrumencie)	Specjalność	Lata pracy
1.	Andrzej Wilczyński	Studium Nauczycielskie	Akordeon	1971–1973
2.	Waldemar Szlęzak	II kl. PLM	Perkusja	1971–1976
3.	Władysław Wilczyński	PSM II stopnia	Akordeon	1970–1998
4.	Jan Buda	PSM II stopnia	Klarnet	1970–2000
5.	Franciszek Wyzga	PWSM	Fagot	1973–2001
6.	Jan Bochenek	PSM II stopnia	Akordeon	1973–1975
7.	Zdzisław Szymczyk	Akademia Muzyczna w Krakowie	Akordeon	1981–
8.	Bogdan Warias	Akademia Muzyczna we Wrocławiu	Akordeon	1998–

Tabela 2. Nauczyciele akordeonu w Społecznym Ognisku Muzycznym w Łańcucie w latach 1953–2010³

Lp.	Imię i nazwisko nauczyciela	Wykształcenie muzyczne (ukończona szkoła lub posiadane kwalifikacje do nauczania gry na instrumencie)	Specjalność	Lata pracy
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1.	Danuta Barnat	brak danych (zagięły akta personalne)	Brak danych (zagięły akta personalne)	1953
2.	Józef Michałek	PSM II stopnia	Fortepian Akordeon	1956–1958
3.	Fryderyk Staszowski	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1958–1968
4.	Władysław Jurek	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1959–1989

³ Większość danych pochodzi z pracy dyplomowej K. Bobera.

1	2	3	4	5
5.	Józef Fryń	SOM	Akordeon	1969–1972
6.	Michał Jamroz	Salezjańska Szkoła Organistowska w Przemyślu	Organy	1971
7.	Józef Hryc	Prywatna nauka	Akordeon	1972–1976
8.	Małgorzata Boratyn	PSM I stopnia	Akordeon	1973–1976
9.	Zygmunt Pelc	PSM I stopnia	Akordeon	1973
10.	Tadeusz Zawadzki	SOM	Akordeon	1977–1978
11.	Tomasz Ruszel	PLM w Rzeszowie	Akordeon	1978–b.d.
12.	Feliks Hanulak	Instytut Kształcenia Nauczycieli Wychowania Muzycznego	Fortepian	1978–b.d.

Tabela 3. Nauczyciele akordeonu w PSM I stopnia w Łańcucie w latach 1968–2010

Lp.	Imię i nazwisko nauczyciela	Wykształcenie muzyczne (ukończona szkoła lub posiadane kwalifikacje do nauczania gry na instrumencie)	Specjalność	Lata pracy
1.	Fryderyk Staszowski	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1968–1990
2.	Władysław Jurek	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1968–1989
3.	Stanisław Gumola	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1970/1971
4.	Lilla Różycka	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1980–1983
5.	Mirosław Dymon	PSM II stopnia w Rzeszowie Akademia Muzyczna w Krakowie	Akordeon	1981–1985
6.	Piotr Mizgalewicz	PLM w Rzeszowie	Akordeon	1981/1982
7.	Bogusław Rząsa	PSM II stopnia w Rzeszowie Akademia Muzyczna w Krakowie	Akordeon	1982–1988
8.	Marek Surmacz	PSM II stopnia w Rzeszowie	Wychowanie muzyczne	1986–1990
8.	Bogdan Buwała	Akademia Muzyczna w Krakowie	Akordeon	1987–
10.	Wiesław Balawender	PLM w Rzeszowie	Akordeon	1988/1989
11.	Janusz Wojnarowski	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1988–1993
12.	Andrzej Ingłot	PSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	1989–1992, 1996/1997 – zastępstwo
13.	Jerzy Ziajor	PLM w Rzeszowie	Akordeon	1990–
14.	Ryszard Osak	PLM w Rzeszowie	Akordeon	1990–2006
15.	Ryszard Sroka	Akademia Muzyczna w Krakowie	Akordeon	1990–1994
16.	Barbara Jarosz	PLM w Rzeszowie	Akordeon	1978–b.d. (zagięły akta personalne)

Tabela 4. Nauczyciele akordeonu w PSM I stopnia w Ropczycach w latach 1996–2010

Lp.	Imię i nazwisko nauczyciela	Wykształcenie muzyczne (ukończona szkoła lub posiadane kwalifikacje do nauczania gry na instrumencie)	Specjalność	Lata pracy
1.	Karol Kramarz	PWSM w Krakowie	Wychowanie Muzyczne	1996–1997
2.	Janusz Wojnarowski	PLM w Rzeszowie	Akordeon	1997–2001
3.	Tomasz Kycia	PLM w Rzeszowie	Akordeon	2001–2002
4.	Krzysztof Mroziak	AM w Krakowie	Akordeon	2003–2005
5.	Mirosław Dymon	AM w Krakowie	Akordeon	2005–2007
6.	Dariusz Kot	OSM II stopnia w Rzeszowie	Akordeon	2007–